

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

*Från
Fr. Fridger*

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 7
JANUARI
1920

90/1920

STILFULLA & ELEGANTA

DRÄKTER, KAPPOR & PÄLSAR

För DAMER

PAUL U. BERGSTRÖMS A.-B.

74-78 DROTNINGGATAN 74-78

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-
servativ, gör skodonon absolut
vattentäta och minst dubbelt
varaktiga.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN
T. OLSEN, Stockholm.

ADVOKATFIRMAN

ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Kand. EVA ANDÉN

Ledamot av Sv. Adv. Samf.

Rikstel.
75 76

Jur. Kand. MATHILDA STAËL von HOLSTEIN
LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

Allm. Tel.
183 36

Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker,
hyresärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag.
Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hovleverantör

Riks 4 29 FREDSGATAN 3 :: STOCKHOLM A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största och bäst
renommerade specialaffär i

Siden- och Ylleklän-
nings yger

Prover till landsorten sändas gratis och
franco.

Telefon
539
Malmö

Perseus

SIDEN- &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG VII

JANUARI 1920

HÄFTE 1

HERTHA 1920.

Det gångna året har fört med sig den stora och nödvändiga reform av kvinnornas ställning i samhället, som de själva under årtal arbetat för och vilken social ansvarskänsla accepterat som en utvecklingens ofrånkomliga konsekvens. Den fulla politiska medborgarrätten är oss tillförsäkrad, om ock i praktiken ännu icke vår.

Det är således med nya perspektiv öppnande sig för vår insats av intressen och handling, som vi gå in i det nya året. Hertha, den svenska kvinnörelsens organ i pressen, ser härmed sin uppgift ytterligare vidgad och djupt ansvarsbjudande. Kvinnorna ha visserligen inom kort den betydande maktfaktor i sin hand, som röstsedeln är. Och genom den kunna de på ett helt annat sätt än någonsin förr skaffa sig gehör för de legitima krav de ha att föra fram. Men samtidigt löpa de faran att sugas in i virveln av dagens politiska liv, som allt mera blint och hänsynslöst ombildar även rent sociala problem till partifrågor. Här är det Herthas speciella uppgift nu ställer sig fram. Det göres kvinnorna behov att äga en neutral plattform, dit de kunna rätta över icke endast de rena kvinnofrågorna utan även spörsmål av mera allmän räckvidd. Hertha kan och bör få bli den punkt utanför partiintressena och partilidelserna, utifrån vilken kvinnorna deklarerar sin uppfattning, fixera sina fordringar och arbeta för dessas realiserande. Partipressen blir aldrig den opartiske förfäktaren av deras önskemål, ensamt kvinnornas eget pressorgan går självständigt till aktion för deras sak.

Med denna uppgift fattad som det väsentliga för Hertha för den nya tid som bryter in förvänta vi att de svenska kvinnorna själva, genom att sluta upp omkring tidskriften, ge åt denna den pondus som är erforderlig för att den i största utsträckning skall bli det av inga biintressen påverkade språkröret för de svenska kvinnornas vilja och förhoppningar.

Vid sidan av denna sin huvuduppgift kommer Hertha att som förut bereda rum åt artiklar av kulturellt, litterärt och allmängiltigt intresse. I "Kringblick" lämnas fortfarande en månatligt återkommande rapport om företeelser av betydelse i utlandets kvinnovärld, och under den stående rubriken "Notiser från bokvärlden" komma som vanligt årets mera bemärkta böcker, framför allt de kvinnliga författarnas, att recenseras.

Hertha utkommer med ett häfte i månaden, med undantag av juli och augusti.

Pris för förbundsmedlemmar kr. 5:— pr år med prenumeration genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm.

Icke-förbundsmedlemmar prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris kr. 6:— pr år, kr. 3:25 pr halvår, kr. 1:75 pr kvartal.

Redaktionen.

Diakonistyrelsens sociala kvinnokongress.

Kvinno- och sociala kongresser ha hållits tid efter annan på initiativ från skilda håll. Den talrikt besökta sociala kvinnokongress, som på inbjudan av Svenska Kyrkans Diakonistyrelse hölls i Stockholm 8—10 jan., fick sin särprägel genom att den sammanförde kvinnor ur vitt skilda läger och med vitt skilda åskådningar. Redan programmets uppställning och namnen på talarna gåvo intyg härom. Här möttes i det sociala arbetet och inom kvinnorörelsen verkamma kvinnor med hemkvinnorna och de i det kyrkliga församlingsarbetet intresserade, och här lade socialdemokratiska arbeterskor sitt ord till diskussionen. Vikten och betydelsen av denna kongress ligger framför allt häruti, och de till ett 700-tal uppgående medlemmarna komma tvivelsutan att alltid bevara intrycket härav.

De tre dagarnas överläggningar hade även till sitt innehåll tredelats. Den första dagen skulle ägnas kvinnan och samhället, den andra kvinnan och hemmet, den tredje kvinnan och kyrkan.

Det var ärkebiskopinnan Söderblom, som öppnade kongressen och även höll det första anförandet. På programmet stod det ovanför och således utom det för första dagens förhandlingar angivna huvudämnet, kvinnan och samhället. Det var också lagt från en annan utgångspunkt, den andra dagens frågeproblem. Med glödande stark färg av talarinnans egen personliga uppfattning verkade emellertid detta föredrag som det ledande anslaget för kongressen, framfört som det också var av kongressens förste ordförande. Kvinnan som samhällsarbetare är och förblir detta i egentlig och fruktbar mening först och sist inom hemmet. Det egentliga "kvinnokället", där kvinnornas livsvärden utvecklas och tillvaratagas, är äktenskapet, hemmet och moderskapet. Där är deras stora sociala insats, som skall hållas högt och värnas om.

Om detta talade Anna Söderblom med varma ord, med intensiv övertygelse och ömt skälvande känsla. Mot vem stred hon? Hon möttes, under kongressens fortgång, av Ruth Gustafsson, de social-

demokratiska kvinnornas representant, som vittnade om att det var dit de ville, i hela sin strid för rösträtten, i sitt arbete för kvinnosaken. Det var rätten till att stanna i hemmet, hos barnen, som de begärde, och som de, arbetarkvinnorna, de mångtaliga över hela Sverges rike, med röstsedeln i sin hand ville genom samhällseliga reformer, eller på annat sätt, tvinga fram.

Så går det hela i ring. De yttersta, radikalaste kvinnorna möta de konservativaste i centralpunkten för kvinnornas liv.

Men just därför behövs det inte kongresser och sammankomster, vilka känna som sin uppgift att återföra till eller bevara kvinnorna vid "moderskallet". Det ligger så djupt rotat inom dem, att intet i världen rycker upp det. Men väl behövs att lära kvinnorna att jämt edetta ta upp sina samhällseliga uppgifter och känna sitt sociala ansvar.

I omedelbar replik till ärkebiskopinnan hade Lydia Wahlström ett ord att säga i denna sak. I en historisk överblick visade hon på de förändrade förhållanden, som med samhällsutvecklingens omutlighet begära av kvinnorna att de fylla uppgifter vid sidan av sitt hem- och familjeliv. Det gäller för dem att med allt starkare självbesinning göra klart för sig sitt ansvar gentemot samhället, därmed just fyllande sitt ansvar mot hemmet, i vars inre angelägenheter samhället och staten i allt vidare utsträckning reglerande ingriper.

Det torde väl kunna sägas att dr Wahlström med sitt anförande accentuerade den för kvinnorna verkligt väsentliga frågeställningen i denna tid.

Till första dagens programpunkt, kvinnan och samhället, knöt sig vidare en del utmärkta föredrag av våra mera bemärkta, socialt arbetande kvinnor. Kvinnokall utom hemmet belystes av fröken Axianne Thorstenson genom statistiska uppgifter angående kvinnornas förekomst inom olika yrkesgrupper, jordbruket, industrin, handel och samfärdsel, det husliga arbetet samt allmänna tjänster och fria yrken. Seminarielektor Marie Louise Gagner talade om lärarinnsans uppgift, advokat Mathilda Staël v. Holstein ingick på den viktiga frågan om avlöningsprincipernas inverkan på arbetsprestationerna, och fröken Berta Wellin talade om sjuksköterskans yrke.

Kvinnornas uppgifter i det frivilliga sociala arbetet belystes av fröken Gerda Meyersson och betonades ytterligare genom intressanta diskussionsinlägg av fru Ellen Tiselius, fröken Gertrud av Klintberg och fröken Ida Fischers framställning av fabrikssystemens gagneliga verksamhet.

Andra dagen bjöd på en rad föredrag om kvinnan och hemmet, där det redan omnämnda av fru Ruth Gustafsson tillsammans med fru Agnes Ingelmans om Hemmets renässans, med sina anvisningar på ett i rent praktisk mening nyskapat och förbättrat hem, voro av särskilt stort intresse. Fröken Sigrid Göransson inledde med ett utmärkt anförande om hemkvinnornas skyldighet att tillgodogöra samhället sina husmoderserfarenheter en diskussion om Hemliv och samhällsuppgifter, där fruarna Gertrud Törnell, Agda Östlund och

Nina Benner-Andersson ur olika synpunkter analyserade problemet.

Den tredje dagens ämne, kvinnan och kyrkan, upptogs av fru Ester Lutteman genom ett livfullt och entusiasmburet föredrag om Kvinnan i frivilligt församlingsarbete. Intresset denna dag knöt sig i övrigt framför allt kring programmets sista överläggningsämne, Kvinnokall i kyrkans tjänst, där bl. a. den brännande frågan om kvinnliga präster berördes — i högst inskränkt mening gillad av ordi-

narie talarinnan teol. kand. Magda Wollter, men i replik av teol. kand. Maja Cronquist på ett lyckligt sätt stödd och klokt motiverad.

Kongressen fick sin avslutning i Storkyrkan, där ärkebiskopen höll en kortare betraktelse.

Som praktiskt resultat av kongressen föreligger beslutet att uppdraga åt diakonistyrelsen att gå i författning med en utredning om det kvinnliga arbetets ekonomi.

ELLEN KLEMAN.

Rösträttsföreningarnas sjuttonde centralstyrelsemöte.

Landsföreningens för kvinnans politiska rösträtt årligen i januari återkommande centralstyrelsemöte hölls, som vanligt i Stockholm, den 9—10 januari.

Det var den, som föreningens ordförande dr Widerström vid mötets öppnande yttrade, "för L. K. P. R. nu viktigaste frågan, huruvida man bör anse att föreningen nu verkligen spelat ut sin roll eller om det skall tillkomma den att utföra det arbete av samling och upplysning, varav kvinnorna äro i behov", som var den egentliga punkten på förhandlingsprogrammet detta år. Därutöver hade endast ordinarie årsmötesärenden upptagits. Bland dessa förekom val av verkställande utskott, varvid såväl ordinarie medlemmar som suppleanter omvaldes, med undantag av fru Gerda Lindblom, som undanbett sig återval och i vilkens ställe fröken Eva Frö-

berg inträdde. Vidare uppdrogs åt verkställande utskottet att utse representanter till den internationella rösträttskongressen i Madrid i början av april.

Den för mötet betydelsefulla frågan om landsföreningens gestaltning sedan kvinnorna nu erhållit rösträtt inleddes av fru Anna Wicksell, som belyste saken ur olika synpunkter och med hänsyn till de olika riktningar, vilka inom rösträttskretsar gjort sig gällande. Fru Wicksell berörde även de uppgifter som vänta kvinnorna sedan rösträtten nu erhållits och manade till sammanhållning och solidaritet.

En livlig diskussion följde på detta anförande och fortsattes under andra mötesdagen. Till något avgörande kom man ej, organisationen kommer ju också att under alla förhållanden bibehållas i sin nuvarande form, tills rösträttsfrågan de-

finitivt avgjorts genom en nyvald riksdags sanktionering av det i våras fattade beslutet. Under tiden måste en eventuell omorganisering ytterligare avhandlas in-

om de skilda lokalföreningarna för att slutgiltigt avgöras vid ett kommande centralstyrelsemöte.

Engelska och franska kvinnoprofiler.

Den moderna tidens kvinnorörelse har väl sitt främsta stöd i den anglosachsiska kvinnan, som på grund av sin läggning, kanske ock på grund av de engelska och amerikanska männens hänsyn och stöd, blivit kvinnofrågans pionjär. Den som ser en engelska sporta, spela tennis, hockey m. m. eller t. o. m. endast ser henne röra sig i de stora städernas vimmel får av denna yttre bild genast ut två betecknande karaktärsdrag, målmedvetenhet och energi. Talar man med henne, möts man därjämte av ett av de största behag en såväl yttlig som djupare kontakt kan erbjuda, det av att stå ansikte mot ansikte med en lady, en väluppfostrad personlighet, vars medfödda och genom generationers träning och självbehärskning danade taktkänsla verkligen borde räknas till en av vår civilisations få stora dygder.

Vi häruppe i Norden, som i brist på tillräckligt intim bekantskap med självbehärskningens svåra konst — se t. ex. vår "skönlitteratur" — anse att densamma utesluter temperament, vi skulle stundom ha gott av att studera engelskorna litet närmare. En av de många lysande stjärnorna är den kvinnliga rösträttsrörelsens berömda banérförerska, den i in- och utlandet välbekanta mrs H. Fawcett, mångårig ordförande i

The National Union of Women Suffrage Societies, den nu till en kvinnlig medborgarförening ombildade stora engelska rösträttsföreningen. Gift med den blinde prof. Fawcett, var hon så länge mannen levde hans ögons ljus och intresserad husmoder och värdinna i makarnas gästfria hem. Men det privata livets omsorger hindrade ej mrs Fawcett att bära fram sin stora idé, kvinnornas politiska likställighet, och att föra den till seger, trots både stormar och nederlag. Det var anno 1867 som mrs F. första gången talade offentligt, på Londons första rösträttsmöte. Logisk och glödande, i besittning av humorns förlösande gnista, har hon städse utövat ett betydande inflytande på sina åhörare. Hon har någon gång anklagats för bristande känsla; måhända har detta rent av varit till kvinnosakens förmån, då det kommit henne att med mera oväld och moderation se på situationen. Under den behärskade formen dolde sig den drivande kraften, en aldrig sinande entusiasm för saken och medkänsla för alla dem som, skymda och undanträngda, ej orkade ensamma bereda sig livsrum och utrymme.

Till de allra förnämsta bland dem som omsatt altruismen i levande handling hörde den kvinnliga läkaren, skott-

skan d:r Elsie Inglis, utan tvivel en av krigets ädlaste gestalter. Vid krigsutbrottet kirurg och gynekolog vid Edinburgs sjukhus, organiserade hon omedelbart, med hjälp av de skottiska rösträttskvinnorna, en Rödakorskår, som genom sitt utomordentliga hjältemod gjort sig odödlig under den gångna lidandesperioden. D:r I. upprättade och ledde krigssjukhus i Frankrike, Serbien, Korsika, Rumänien och Ryssland. I Serbien var hon första gången 1915; hennes strid mot de där i alla avseenden tröstlösa förhållandena är som en underbar vision av det godas makt i en till döds förhungerad och förfrusen värld.

Fånge i början av 1916 och så befriad genom amerikansk bemedling, vände d:r I. på hösten samma år (i spetsen för en alltigenom kvinnlig sanitetskolonn) tillbaka till Serbien, tvärs genom hela det ofantliga Ryssland, en bragd värd den djupaste beundran. Från Arkangelsk gick färden till Odessa och därifrån till Midjidia, där de tappra barmhärtiga samariterna — 76 kvinnliga läkare och sköterskor, dessutom tross och kökspersonal, allt kvinnor — voro nära att uppslukas av ett sannskyldigt eländets helvete. Vad d:r Inglis den vintern var för sina medhjälpare och den arma befolkningen är värtaligt skildrat av hennes hävdatecknare. Som en stråle ljus från en annan värld trängde hon igenom den serbiska mardrömmen, kanhända krigets hemskaste kapitel. Hon dukade till slut under för de övernaturliga ansträngningarna, lyckades visserligen komma hem, men bara för att dö, dagen efter sin ankomst till England.

Tyvärr tillåter ej utrymmet att beröra

ens bråkdelen av de stolta kvinnoöden som de senare årens England uppenbarat. Jag vill bara i hast påminna om den gamla lady Dudley, en sjuttioårig charmant änkenåd, vacker och ståtlig ännu på ålderdomen. Vintern 1914 var det hon som tog hand om hela transportväsendet av sårade genom London och som skötte det med en färdighet som hade hon hela sitt liv varit åkare till professionen. Två tusen personer och sexhundra ambulansvagnar arbetade under lady Dudleys ledning. Alla sårade som passerade London ha fortskaffats tack vare hennes organisation. Vanligen har hon själv legat i sex till tio timmar om dagen, och det må väl kallas ett ståtligt kraftprov av en dam vid den åldern och som bakom sig har ett långt liv av bekvämlighet och lyx.

Det är nog så att engelskan är en fullödlig koncentration av vilja och vitalitet, och det materialet kan man komma långt med, när det allvarligt tas i anspråk!

Den genius som inspirerar den franska kvinnans psyke är påtagligt spirituell och temperamentsfull, men den moraliska styrka och soliditet som i lika mått är fransyskans arvedel, den tro vi emellanåt allt för litet på häruppe och vi veta ej heller stort om den husliga kapacitet som fransyskan besitter framför någon annan nations kvinnor. Sy kläder och laga mat, allt gör hon med samma ovanliga förmåga och — goda smak.

Det är också mycket följdriktigt att Frankrikes stora namn inom kvinno-saksvärlden, m:me Jules Siegfried, bäres av en typisk representant för hus-

mödrarnas släkte. M:me S. är maka till deputeradekammarens doyen, elsassaren M. Jules Siegfried, och hon har ägnat största delen av sitt liv åt ett fruktbara socialt arbete. Hon är ordförande i Conseil National des Femmes Françaises och för övrigt i nästan alla andra mera betydande sociala föreningar. Särskilt har M:me S. intresserat sig för arbeterskornas löneförhållanden och livsvillkor, liksom för deras etiska fostran, som hon med skäl anser fullt lika viktig. Det har städse varit något elektriserande och samlande i M:me Siegfrieds personlighet, hennes alltid friska mod är dessutom så äkta franskt.

Följande ord som M:me S. i början av kriget yttrade vid ett officiellt sammanträde: "Jag vill ej tillåta mig en pessimistisk tanke, det förefaller mig då som om jag siktade i ryggen på våra soldater" — äro som ett insegel på denna märkliga kvinnas verksamhet, och få ord ha som dessa genljudit i alla franska kvinno själar.

Av M:me Siegfrieds fyra söner har en dött i fält, strax efter stilleståndet. Det var spanska sjukan som skördade honom som så många andra unga män vid fronten.

Under fredens dagar beskyldes Frankrikes religiösa läger ofta för lättja och slöhet, det torde ibland varit berättigat, ty nunnornas levnadssätt kunde ju egentligen ej uppmuntra till någon vare sig själens eller kroppens livaktighet. Ett undantag utgjorde nog i allmänhet de ordnar, vilkas systrar ägnade sig åt sjukvård, och kriget har gett många av dem martyrglorian.

Hade vi levt i en annan tid, skulle en

sådan företeelse som Soeur Ignace t. ex. säkerligen blivit kanoniserad. Hon förestod under krigets värsta skede ambulansen i Moosch i Elsass. Ett av hennes första brev därifrån till moderklostret i Paris börjar sålunda: "Kära syster Seraphine och goda moder Theobaldine, ett sådant äventyr! Tänk er, vi höllo just på att operera, då en granat exploderade mitt ibland oss. Inalles träffades vi av 8 bomber, varav 2 ej exploderade. Villervallan blev förfärlig, men vi lyckades rädda de flesta av våra kära sårade ned i källaren".

Sedan förgingo månader då syster Ignace och hennes ambulans ständigt voro utsatta för den mest mördande eld. Syster Ignace uppehöll alla, hög som låg, hennes glada tillförsikt och okuvliga andliga spänstighet var den kraft som gav de andra mod att härda ut. En morgon, då beskjutningen var intensiyare än vanligt, begravningarna flera än vanligt, var det emellertid som om syster Ignace känt det annalkande slutet, ty vändande sig till sina underordnade, utbrast hon: "Mina barn, härifrån undkommer ingen levande, låt oss göra oss beredda att när som helst avlägga räkenskap inför 'le Seigneur miséricordieux'." Samma afton stupade hon själv på ärans fält, en granat träffade henne just som hon höll på att bispringa ett par sårade kvinnor från trakten.

Frankrikes krigshistoria är full av dåd liknande denna enkla katolska systers; bland brända hem och härjade byar ha de franska kvinnornas tro och hjältemod aldrig svikit, och när alla män kallats till fronten, var det kvinnorna som skötte både grödan och det kommu-

nala ansvaret. Då en tysk ulanavdelning en gång kom till en mindre stad i krigszonen, möttes befälhavande officeren av en kvinna, som på officerens barska tillsägelse att "ta rätt på mären, ty nu skulle krigskontributionerna fram", lika bestämt svarade: "Här finns intet mer att taga, och mären det är jag!" —

Flera av de större samhällena i slagfältens närhet ha under kriget administrerats av kvinnor, vilkas praktiska förmåga nog varit en mycket bidragande orsak till den lovande vändning den franska kvinnorösträttsfrågan tagit. Men inte är den franske mannen mycket hågad att släppa fram kvinnorna, fast han väl borde veta vad de äro värda. Under fasans oförglömliga år ha de dokumenterat sig och sin förmåga på ett sätt som det vanliga Frankrike nog knappast drömt om — före 1914 —, och ur de franska som ur de engelska kvinnokretsarna skulle man kunna plocka fram tusentals individer, som alla förtjäna ett rum i det lands historia som de en och var så hängivet och så ståtligt tjänat.

EVA FRÖBERG.

Föreningen "Rädda barnen."

Kommittén "Rädda barnen", som redan utfört ett så gott insamlingsarbete för de nödlidande barnen i de förutvarande krigsländerna, ombildades den 16 sistlidne december vid ett möte av för saken intresserade personer i Stockholm till en förening med samma namn. Det är med blicken fäst på det långvariga, över år sig sträckande arbete,

som ligger framför dem som tagit upp den svåra uppgiften att lindra nöden bland barnen i de av kriget ekonomiskt och materiellt förhärjade länderna, som man insett att en stabilare sammanslutning skulle vara av värde.

Föreningen, vars program helt ansluter sig till kommitténs kända syfte, uppstår inom sig såväl en Stockholmssektion som lokalföreningar i landsorten. En centralstyrelse tillsattes, bestående av 24 medlemmar — varav 7 från landsorten. Stockholmsledamöterna blevo det gamla arbetsutskottets: Anna Branting, Elsa Björkman, Anna Lenah Elgström, Ruth Gustafsson, Anna Lindhagen, Gerda Marcus, Ellen W. Palmstierna, Annie Quensel, Elin Wägner, Fanny von Wilmowitz Moellendorff, samt nytillträdande: Marika Stjernstedt, Ebba Palmstierna, Alma Hedin, L. Uggla, L. Magnusson. Av landsortsrepresentanter i styrelsen har man tillförsäkrat sig ärkebiskopinnan Söderblom, Uppsala, och grevinnan Alice Trolle, Linköping; övriga val i landsorten äro ännu inte klara.

Som föreningens sekreterare fungerar fröken Marcus; klädcentralens föreståndare är allttjämt grevinnan Wilmowitz; fruarna Elgström och Wägner förestå pressaktionen, och fröken Hedin har organiserat den nya gren av föreningens verksamhet, som uppkommit genom att Röda Korset uppdragit åt "Rädda barnen" att åtaga sig förarbetena till barntransporterna från Wien och Berlin nu på nyåret.

Men för att den nybildade föreningen skall kunna fullfölja sina syften, kunna verkligen uträtta något till tjänst för alla de lidande barnen ute i Europa, fordras att mänskornas samveten inte somna. Pengar och åter pengar behövas, kläder, livsmedel.

Föreningens sekretariat i Stockholm är nu förlagt till Vasagatan 13, 2 tr. ö. g. I samma hus är allttjämt kläd- och livsmedelsdepån inrymd.

Kringblick.

Efter sex år! "Vänner! Efter sex års förlopp kommer Internationella rösträttsalliansen att hålla allmänt möte i Madrid, troligen i en av de första veckorna i april."

Den stillsamt formulerade meningen, som inleder tillkännagivandet från huvudkvarteret i London om att rösträttsalliansen åter samlar sina representanter i de skilda länderna till ett gemensamt möte, gömmer i sin enkelhet ett jubel som tvingat sig fram. Vänner! *Friends!* Detta är inte den officiella föreningsstilen, det är något vida mer. Det är en förpliktelse och ett löfte, det är förhoppning och glädje. Äntligen få händer sträcka sig efter händer och band återknytas, som så onaturligt och så sorgligt slitits. Världsalliansens kvinnor skola mötas såsom förr.

Inför den tanken glömmor man så gott som alldeles det annars nog så sensationella, att det är Spanien som inbjuder till rösträttskongress. Men tiden har ridit fort i visst avseende under dessa i övrigt mardrömslånga krigsår. Sedan Budapestkongressen 1913 ha i tretton länder kvinnorna tagits med som politiskt berättigade medborgare. Det är, så underbart det än låter, nu en entledigad plikt för flertalet av den civiliserade världens kvinnor att arbeta för erkännandet av sitt medborgarskap. I Europa stå de romanska länderna emellertid ännu som svarta fläckar på rösträttskartan, och spanjorskorna ha vaknat upp till att slå ett slag för sin självständighet. Skola de hinna före italienskorna! Och fransyskorna!

Tvenne nybildade kvinnliga rösträttsföreningar ha tagit saken om hand, och det förljudes att en motion om rösträtt för Spaniens kvinnor kommer att föreläggas Cortes denna vår.

Kvinnlig rösträttskongress i Madrid! Den bör bli pittoresk och säkerligen nöjsam nog. Och samtidigt — så allvarfylld som väl aldrig någon rösträttskongress varit. Med något sådant, som dessa år bakom sig, ha dess medlemmar aldrig mötts.

En för hela alliansen ytterligt viktig angelägenhet kommer även att där behandlas. Frågan om den stora sammanslutningens

reorganisation sedan det uppställda målet med avseende på flertalet länder nu vunnits.

Amerikanskornas mål. Förenta Staterna höra ju, tack vare det slutligen vunna erkännandet av den kvinnliga rösträtten inom kongressens båda kamrar, till staterna med verkligt allmän rösträtt. Och ändå ha amerikanskorna att alltjämt arbeta och agitera för sin sak. Det gäller som bekant ratificeringen av kongressens beslut i de olika staterna. Mrs Catt, den energiska organisatorn av kampanjen till detta ändamåls vinnande, så som hon förut varit det när det gällde striden för själva saken i varje enskild stat, har med alldeles speciell iver satt sitt hjärta på att saken skulle i sin helhet vara klar i början av detta år. Den stora amerikanska landsföreningens årsmöte skall nämligen hållas i mitten av februari, och det är en särskild dag som då celebreras — den hundraårsdagen av Susan B. Anthonys födelse, den 15 februari. Meningen hade varit att högtidlighålla den genom att på den dagen upplösa — eller rättare ombilda — den organisation, som hon var med om att bilda 1869 och som nu triumferande skulle stå inför sitt vunna mål. Den stora amerikanska rösträttsföreningen har nämligen beslutat att övergå i en *National League of Woman Voters*, när dess syfte har förverkligats. En början har redan gjorts genom att de nu rösträttsägande staternas medlemmar i den gamla föreningen inom densamma bilda kärnan till den nya som en särskild sektion under det nya namnet.

Utsikterna för att den 15 februari i år kunna göra denna triumfatoriska gest synas emellertid ej vara stora. Inte alla stater besjålas av en så överväldigande önskan att påskynda det allmänna införandet av kvinnlig rösträtt i Unionen, och även där sympatier för saken förefinnas, är det förenat med både utgifter och svårigheter att genom extra sammankallande av de lagstiftande församlingarna få en ratificering till stånd. Ty för flertalet av stater är detta vägen, då ett flertal av folkrepresentationerna inte äro sittande denna tid av året.

Från Internationella arbetarekonferensen i Washington 1919.

Insikten om arbetarfrågans vitala betydelse för världens återuppbyggande ledde den amerikanska regeringen att inbjuda övriga länder till den konferens, som sammanträdde i Washington den 30 sista lidne oktober och var samlad ungefär en månad för att utarbete förslag angående arbetslagstiftning, avsedda att antagas av Nationernas förbund.

Då man emellertid på förhand kunde misstänka att de representationsberättigade parterna, d. v. s. regeringarna, arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer, knappast skulle komma att sända någon kvinna till denna konferens, där dock kvinnors och barns väl och ve i mycket stor utsträckning skulle avhandlas, beslöt den amerikanska centralorganisationen för de kvinnliga fackföreningarna, "The National Women's Trade Union League of America", att anordna en internationell konferens av kvinnliga fackföreningsombud i Washington för att till den stora officiella konferensen framföra de arbetande kvinnornas speciella krav och synpunkter. Denna konferens hölls den 29 okt.—5 nov., och som jag vid denna tidpunkt vistades i Amerika fick jag på anmodan av den svenska kvinnliga centrala fackföreningsorganisationen nöjet att representera Sverige.

Varje land hade rätt att sända 10 representanter, dock var det endast Amerika som hade en fulltalig delegation. Övriga deltagande länder voro Kanada, Kuba, Japan, Italien, England, Frank-

rike, Belgien, Norge, Polen och Tjeckoslovakien. Rätt att deltaga i konferensens diskussioner ehuru ej i besluten hade även de kvinnliga tekniska rådgivare som åtskilliga länder skickat med sina ombud till den stora konferensen samt några särskilt inbjudna socialt verksamma kvinnor.

Från Sverige deltog sålunda fröken Kerstin Hesselgren med flera värdefulla och uppmärksammade inlägg i diskussionerna. Centralmakterna voro inbjudna och ombud därifrån väntades under de första dagarna, men befunnos sedan ur stånd att komma på grund av passsvårigheter och för kort tidsfrist. Jag hade förut under min Amerikavistelse påträffat mycken bitterhet och ett stundom rätt obehärskat hat mot Tyskland, men på denna konferens märktes intet härav. Tvärtom förklarade sig såväl amerikanskorna som ombuden från övriga allierade länder, till och med, efter kanske ett ögonblicks tvekan, belgiskorna, redo att av uppriktigt hjärta räcka de väntade tyska och österrikiska delegerade handen till gemensamt arbete för en ny världsordning. Visserligen ville man att rättvisa för lidna oförrätter skulle skipas, men alla hoppades att i kvinnornas hjärtan kärleken till framtiden för de kommande oskyldiga generationernas skull skulle övervinna hat och hämndbegär och skapa solidaritet mellan de arbetande. Att intet ombud sedan kom från centralmakterna kändes allmänt som en besvikelse. Även utan tyska-

lande element var emellertid språkförbistringen stor och förorsakade mycken tidsutdräkt, i synnerhet i början, då varje yttrande översattes till, resp. ifrån, engelska, franska, italienska, polska och tjeckiska. Efter tre dagar måste man dock inskränka sig till endast franska och engelska tolkningar från plattformen, varigenom mycken tid sparades, ehuru man visserligen också berövades nöjet av den polska översättningen, utförd av en ung polsk juris d:r Klotz, vilken med sina blixtrande svarta ögon och sitt översvallande sydländska temperament tolkade varje yttrande med en rikedom av dramatiska gester, tonfall och mimiska uttryck, som mer än en gång inbragte henne livliga applåder även från dem som ej förstodo ett ord av det polska språket.

Det mycket maktpåliggande ordförandeskapet sköttes av mrs Margaret Raymond Robins, en ekonomiskt oberoende amerikanska, som ägnar sin tid och sina krafter åt arbetet inom The National Trade Union League, vars ordförande hon är. Med sin varmhjärtade formfulländade vältalighet, sitt strålande leende, sitt tålmod och sin utsökta taktfullhet lotsade hon konferensen igenom missförstånd och meningsbrytningar och vann med sitt älskvärda väsen allas hjärtan.

Den första fråga som upptogs till avgörande var åttatimmarsdagen. Det visade sig rätt snart att det nog hade varit fördelaktigt om behandlingen av såväl denna som övriga frågor varit bättre förberedd, men detta hade ej kunnat ske på grund av bristande tid, då man ju intill allra sista tiden icke varit säker

på att konferensen över huvud taget skulle bli av. Diskussionen hade enligt min mening sannolikt kunnat bli grundligare och sakligare om t. ex. den "Charte internationale du Travail", som framlagts av "le Comité féminin français du Travail" tagits till utgångspunkt för diskussionen i tillämpliga delar. Svårigheterna att anordna och sammanhålla konferensen voro emellertid säkerligen allt för stora för att ett klander skulle vara berättigat. Debatten om åttatimmarsdagen kom nu att sluka en oproportionerligt lång tid, beroende bl. a. på att man kom in på frågan om huruvida det hushliga arbetet skulle inbegripas, om det borde förbjudas att lämna ut hemarbete, för vilket ju arbetstiden svårligen kan kontrolleras, samt huruvida jordbruksarbetet i alla länder kunde falla under lagen. Av stort intresse var att höra hur olika förhållanden rådde i olika länder. Från Japan omtalades hur massor av män, kvinnor och barn fingo gå i tungt arbete under 12—14 timmar och mer och under förhållanden som gjorde att man undrade om även dessa arbetsträlarna kunde bevara det eviga japanska småleendet och det traditionella milda ansiktsuttrycket. Å andra sidan berättade Kanadas ombud, den lilla livliga, energiska och slagfärdiga miss Derry, medlem av skoarbetarefackföreningen, att man i Kanada inom vissa industrier, visserligen icke genom lag men genom fackföreningsavtal, lyckats nedbringa arbetstiden till 6 timmar om dagen, ja, på sina håll dessutom till 5-dagarsvecka. I många länder var ju åttatimmarsdagen redan lagligen stadfäst, bland annat i Sverige, vilket berättades av fröken Hes-

selgren i ett med livligt bifall mottaget anförande.

Det land som först antagit en dylik lag lär vara den nybildade tjecko-slovakiska republiken, varifrån fyra representerer infunnit sig i Washington, bl. a. den unga vackra fru Stychowa, journalist och medlem av riksdagen, samt fru Marjérowa, redaktör för en kvinnotidning, vilken sade sig särskilt intresserad av Sverge, som hon ansåg i många avseenden vara ett föregångsland.

Den enhälligt fattade resolutionen angående arbetstiden var av följande lydelse:

Konferensen anser att kommande internationella bestämmelser böra fastställa:

1) för alla arbetare en maximalåttatimmarsdag och fyratiofyratimmarsvecka;

2) att den varje vecka återkommande viloperioden skall ha en oavbruten längd av åtminstone en och en halv dag;

3) att i skiftesindustrier en viloperiod av minst en halv timme skall ingå i varje åttatimmarsskift.

Angående nästa fråga, den om barnarbetet, befanns det att knappt något land hade så tillfredsställande bestämmelser härom som Sverge. Vikten av skydd för de minderåriga framhölls på det allra kraftigaste, och genom alla anföranden från de krigförande länderna klingade en levande övertygelse om att mänsklighetens framtid var hotad på sin ömtåligaste punkt om de genom svält och umbäranden av alla slag i sin utveckling hämmade barnen genom ett för tidigt och för hårt arbete skulle ytterligare försvagas och stäckas.

Såväl denna diskussion som den om åttatimmarsdagen uppbars på sina håll av en idealism i avseende på fritidens användning för barn och vuxna som förde i minnet Viktor Rydbergs ord om maskinernas egentliga uppgift att underlätta och förkorta den materiella produktionen så

”att mänskan må ha tid att tänka och svärma,
ty det är hennes väsens rätta kall.”

Från svenskt håll redogjordes bl. a. för den pågående organisationen av våra praktiska ungdomsskolor, avsedda att bli en mäktig hävstång för såväl yrkesskicklighet som allmän folkbildning i vårt land, vilket väckte mycket stort intresse och nog också påverkade resolutionens slutliga lydelse, sedan en del missförstånd blivit rättade.

I början av diskussionen råkade fröken Hesselgren på tal om arbetstiden nämna något om behovet av ”vocation schools” (yrkesskolor), vilket till vår stora förvåning väckte ett häftigt motstånd från amerikanskt och engelskt håll. Den synbarligen mycket inflytelserika sekreteraren för British Women’s Trade Union League, den majestätiska miss Mc Arthur, opponerade sig ivrigt mot att sända minderåriga till yrkesskolor och applåderades varmt av amerikanerna.

Det befanns emellertid att man på detta håll med ”vocation schools” menade något annat än vi med våra praktiska ungdomsskolor.

Några arbetsgivare i England och i synnerhet Amerika lära nämligen ha inrättat en sorts yrkesskolor, dit barn ef-

ter avslutad folkskola sändas för att utslutande tränas i ett visst industriellt yrke och sedan som billig arbetskraft ställas till samma arbetsgivares förfogande. Efter upplysningar från svenskt håll att vårt system tvärtom avsåg att motväga olägenheterna av ett tidigt ensidigt arbete genom att meddela allmän medborgerlig bildning på samma gång som en fördjupad och vidgad yrkeskicklighet enades man fullkomligt om följande resolution:

a) Minimiålder: Intet barn skall anställas eller tillåtas arbeta i förvärsarbete såvida det ej är fyllt sexton år, har avslutat folkskolan samt genom intyg från skolläkare eller annan för detta ändamål anställd läkare befunnits vara av normal utveckling för sin ålder samt kroppsligen lämpad för arbetet i fråga. Minderåriga under 18 år få ej användas i gruvor och stenbrott. Minderårigas arbetsdag skall vara kortare än den för äldre arbetare.

b) Nattarbete: Inga minderåriga få användas mellan 6 e. m. och 7 f. m.

c) I farliga yrken: Minderåriga få ej användas i farliga yrken eller i något arbete som kan hämma deras normala kroppsliga utveckling.

Administration:

1) Årliga läkarundersökningar skola utföras av särskilt härför anställda läkare och deras resultat antecknas

2) Listor på de minderåriga med angivande av deras arbetstid skola anslås i de lokaler där minderåriga användas.

3) Inspektriser, särskilt kvinnliga sådana, skola finnas i tillräckligt antal för en regelbunden inspektion av alla arbetsställen, där minderåriga äro anställda,

och för sådana inspektioner och undersökningar som behövas för skydd av minderåriga.

4) Vi rekommendera vidare obligatoriska fortsättningskolor upp till 18 års ålder.

Nästa fråga var moderskapsförsäkringen. I denna debatt yttrade sig bl. a. fröken Hesselgren, miss Mc Arthur och den andra engelska delegerade, biträdande sekreteraren i National Federation of Women Workers of Great Britain miss Margaret Bonfield, klar, logisk och livlig, samt fru Betzy Kjelsberg, vilken såväl i denna fråga som vid många andra tillfällen gjorde utmärkta, sakliga och klartänkta inlägg och som f. ö. genom hela sin trygga, förtroendeingivande personlighet och sin humor var en mycket uppmärksam och imponerande representant för Norge. Man uttalade sig för moderskapsförsäkring, tillförsäkrande varje moder tillräckligt understöd under en viloperiod av sex veckor före och sex veckor efter barnsbörd, fri läkarvård m. m., men för övrigt ordnad efter varje lands gottfinnande. Även förordades att en byrå skulle inrättas av Nationernas förbund för att studera moderskapsförsäkringsfrågan samt tillhandagå de anslutna folken med upplysningar.

Även i diskussionen om arbetslöshetsproblemet väckte meddelandena från Sverge och Norge angående offentlig arbetsförmedling, nödhjälpsarbeten och kurser för arbetslösa stort intresse.

I den resolution som fattades rekommenderades inrättandet av en internationell byrå för upplysningar mellan folken angående förhållandena på arbets-

marknaden samt av fria platsförmedlingsinstitut i alla länder. Varje land borde anordna samhällliga arbeten för att förekomma längre perioder av arbetslöshet för män och kvinnor. I såväl internationella som nationella institutioner för hithörande spörsmål böra kvinnor anställas som föreståndare för de avdelningar, som ha att handlägga ärenden som speciellt angå kvinnor.

I fråga om fördelningen av råmaterial i världsmarknaden beslöts att Nationernas förbund skulle uppmanas att tillsätta en kommitté för att uppgöra planer för en likformig fördelning av världens råmaterial samt för en internationell kontroll av de transporter över havet, vilka bestämma prisberäkningen av råmaterial.

Tyvärr måste den viktiga frågan om särskilda skyddslagar för kvinnor i avseende på hälsofarliga yrken och nattarbete avfärdas efter en ytterst knapphändig diskussion. Överläggningen om de hälsofarliga yrkena inleddes av dr Alice Hamilton, en erkänd auktoritet på detta område. Såväl vi svenskor som fru Kjelsberg framhöllo att erfarenheten i de skandinaviska länderna visar att de industrier, där gifter användas, genom lämpliga hygieniska åtgärder kunna göras så gott som ofarliga. Enligt dr Hamiltons åsikt skulle emellertid i vissa yrken, där bly användes, en stor risk föreligga ej blott för i dessa yrken arbetande kvinnor utan även för deras eventuella avkomma. Dock betonade även dr Hamilton att genom en väl genomförd arbetshygien förgiftningsrisken kunde reduceras till ett minimum.

Resolutionen förordade förbud för

kvinnors anställning endast i sådana yrken, vilka ej kunna göras oskadliga för blivande mödrar. Dessutom anbefalldes internationella undersökningar angående yrkesfarornas bekämpande samt offentliggörande i och för jämförelse av vad i skilda länder göres i detta avseende.

I fråga om nattarbetsförbud gingo meningarna mera i sär än i någon annan fråga. Världinneföreningen, the National Women's Trade Union League, har nattarbetsförbud för kvinnor på sitt program, och i Amerika råder tydligen även eljes bland kvinnorna en stark opinion för ett sådant förbud. Detta torde bero på att nattarbete i Amerika förekommer i oerhört stor utsträckning och ingalunda endast i sådana industrier, där arbetsarten så fördrar, utan ofta av det skälet att de dyrbara maskinerna måste utnyttjas även nattetid, så t. ex. inom den omfattande textilindustrien. Då arbetstiden dessutom på många håll är mycket lång, de hygieniska förhållandena på arbetsplatserna allt annat än goda och yrkesinspektionen synnerligen bristfällig och då man anser det möjligt att få ett lagförbud för nattarbete för både män och kvinnor, är det ju ganska förklarligt att en stark opinion råder för att åtminstone försöka rädda kvinnorna från nattarbetets ofta svåra följder. Att denna opinion icke är enhällig fick jag emellertid bevis på.

Jag hade i en intervju i en Washington tidning berättat att i Sverige nattarbetsförbud för kvinnor lagstadgats emot den allmänna meningen bland kvinnorna och att de kvinnliga fackföreningarna i Sverige fortfarande vidhöllo sin mening om nattarbetsförbudets olämplighet, och

jag fick sedan en mängd brev och telegram från olika kvinnosammanslutningar, i vilka jag uppmanades att motarbeta förbudssträvandena. Bl. a. telegraferade 3,000 transportarbeterskor att de blivit uteslutna från ett väl betalt yrke genom nattarbetsförbud i en stat. (De olika staterna ha fullt självständig arbetslagstiftning.) De svenska arbetarkvinnornas skrivelse, vari de uttalade sig emot särskilda skyddslagar för kvinnor, blev även applåderad, och särskilt från de tjecko-slovakiska och belgiska kvinnorna framfördes liknande synpunkter som de svenska kvinnorna intagit i denna fråga. Resolutionen, som fattades under rätt stor brådska och någon förvirring, förklarade emellertid att kongressen anslöt sig till Bernkonventionen år 1906, vilken uttalade sig för nattarbetsförbud för alla kvinnor i industriellt arbete. Vidare yrkade den på nattarbetsförbud även för män i alla yrken, där detsamma ej på grund av arbetets natur eller allmänhetens berättigade krav är alldeles nödvändigt.

Ett av mig framställt förslag till uttalande att då kvinnorna vid tiden för Bernkonventionen icke hade rösträtt dennas bestämmelser numera i vad dessa avse kvinnorna skulle upptagas till ny prövning i varje särskilt land led nerlag.

Utöver nu nämnda uttalanden beslöt kongressen även att ingå med en anhållan till den stora konferensen att bestämmelserna för de särskilda ländernas deltagande i de internationella arbetskongresserna skulle ändras så att en representant för regeringen och en representant för arbetareorganisationerna

skola vara kvinnor. Angående representanterna för arbetsgivarna gjordes intet förslag till ändring.

Vidare gjordes ett uttalande i en fråga som mycket livligt intresserade alla de närvarande, men i synnerhet de amerikanska och engelska delegerade, nämligen angående blockaden mot Ryssland. Mycket ofta framställdes den frågan ... mig under hela min Amerikavistelse hur Sverige ställde sig till blockaden, vilken tydligen var ofantligt impopulär i Amerika. Man upprördes oerhört vid tanken på att till alla andra svårigheter i Ryssland även skulle läggas den utifrån påtvungna svälten och härigenom alla möjligheter till framskapandet av ordnade samhällsformer tillintetgöras, och vid en bankett som gavs för kongressen av en Washingtonförening höll miss Mary Mc Arthur ett tal, där hon i flammande ordalag beklagade att ingen representant för Ryssland var närvarande och uttalade sin starka förtrytelse över den engelska regeringens ryska politik, vilken också som bekant sedermera ändrats.

Kongressen gjorde i denna fråga följande uttalande: "Då varken Amerika eller något annat av de allierade länderna officiellt befinner sig i krig med Ryssland och då blockaden mot detta land till sin verkan riktar sig mot miljoner kvinnor och barn och drager med sig svält, sjukdom och död för oräkneliga offer, beslutes att vi, delegerade till den första internationella kongressen av arbetarkvinnor, härmed protestera mot denna blockad, och vi begära att alla inskränkningar av transport av fö-

doämnen och andra förnödenheter till det ryska folket måtte upphöra.”

Till sist bestämdes att det påbörjade internationella samarbetet mellan arbeterskorna skall fortsätta. Kongresser skola hållas i samband med Nationernas förbunds officiella arbetarlagstiftningskongresser. En provisorisk kommitté tillsattes för att förbereda nästa kongress.

Det synes mig stå utom allt tvivel att Sverige bör deltaga i det planlagda internationella samarbetet.

I vår lilla avkrok av världen behöva vi stå i kontakt med det rikt pulserande livet i de stora länderna för att få nya synpunkter och impulser och en vidgad horisont och för att genom jämförelse lära oss att inse både våra fördelar och våra brister. Säkerligen kunna vi också göra en positiv insats i detta arbete. I ett litet land med relativt enkla och överskådliga förhållanden, en homogen befolkning, en lugn samhällsutveckling och jämförelsevis hög folkbildning kunna såväl pålitliga iakttagelser som sociala experiment mången gång göras med större framgång än i större länder, där livet gestaltar sig mera komplicerat.

Och kunde de av arbetsfrågans lösning intresserade kvinnorna i de nordiska länderna med deras tämligen likartade förhållanden gemensamt förbereda sin insats i det internationella samarbetet, skulle detta säkerligen lända såväl detta samarbete som dem själva till stor nytta.

Må den internationella samverkan mellan kvinnor i hela världen, som tagit sin början på amerikanskt initiativ och genom amerikansk gästfrihet, ej endast bli ett verktyg för åstadkom-

mandet av bättre arbetsvillkor för kvinnor och barn, utan även i sin mån bidra till att framskapa den internationella solidaritet, som i framtiden skall omöjliggöra ett återupprepande av de senaste årens världstragedi.

ALMA SUNDQUIST.

Fredrika Bremer-Förbundets stipendier år 1920.

Från Fredrika-Bremer-Förbundets Allmänna stipendiefond utdelas under 1920 följande stipendier till kvinnliga sökande:

Universitetsstudier: för medicinska studier: 1,125 kr. (Fröken Hilda Nilssons fond) samt 500 kr. och 400 kr. (Johanna Kempes fond); för medicinska studier vid Karolinska Institutet 400 kr. (Örebro läns stip.); för studier vid Uppsala universitet 260 kr. (Kopparbergs läns stip.); för teologiska studier vid Uppsala universitet 400 kr. (Stockholms stads stip.); för studier för fil. licentiat-examen vid Lunds universitet 800 kr. (Malmöhus läns stip.).

Utbildning vid högre lärarinneseminarium: för kurs vid Kungl. högre lärarinneseminariet 200 kr. (Kristianstads läns stip.); för kurs vid Kjellbergsska lärarinneseminariet i Göteborg 250 kr. (Göteborgs och Bohus läns stip.).

Utbildning vid folkskoleseminarium: 200 kr. (Jämtlands läns stip.); 300 kr. (Södermanlands läns stip.); 450 kr. (Gottlands läns stip.); 225 kr. (Blekinge läns stip.); för kurs vid Göteborgs kvinnliga folkskoleseminarium 250 kr. (Göteborgs och Bohus läns stip.).

Fullständig sjukvårdskurs: 250 kr. (Södermanlands läns stip.); 260 kr. (Skaraborgs läns stip.); 260 kr. (Kalmar läns stip.).

Lärrarinnekurs vid Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala: 200 kr. (Uppsala läns stip.).

Utbildning till skolkökslärarinna: 270 kr. (Kronobergs läns stip.).

Språkkurs för utbildning för bank- eller kontorsplats: 550 kr. (Östergötlands läns stip.).

Studier för utbildning till apotekare: 260 kr. (Skaraborgs läns stip.).

Församlingssystemkurs vid Samariterhemmet i Uppsala: 200 kr. (Uppsala läns stip.).

Kurs för utbildning till barnmorska: 600 kr. (Malmöhus läns stip.); 260 kr. (Västerbottens läns stip.).

Kurs i barnavård: 325 kr. (Stockholms läns stip.); 200 kr. (Jönköpings läns stip.).

Kurs i linne- och klädsömnad vid Birgittaskolan i Stockholm: 325 kr. (Norrbottens läns stip.).

Resestipendier: för språkstudier i Frankrike för universitetsbildad kvinna 1,000 kr. (fritt stip.); för studiere- resa i utlandet för medicine licentiat, 3,000 kr. (Johanna Kempes fond).

Villkor för sökande av länsstipendium: att vara och två år omedelbart före ansökan ha varit skriven i det län, vars stipendium sökes.

Ansökan åtföljd av bevittnade avskrifter, av kunskapsintyg samt läkare- och prästbetyg ställas till Fredrika-Bremer-Förbundets stipendienämnd, Klarabergsgatan 48, Stockholm, före den 15 februari.

Närmare upplysningar genom sekreteraren, adress som ovan.

Notiser från bokvärlden.

Hedvig Taube. En bok om en svensk kunglig mätress av *Esther Jacobson*. Wahlström & Widstrands förlag.

Hedvig Taube intresserar mera som tidstyp än som personlighet, hon är med all sin älskvärdhet varken en La Vallière eller en Maintenon, och hennes utveckling är ej mycket komplicerad. Den tvekan- de unga skönheten, påverkad av sin hänsynslöse och ruinerade far och av den hos umgängesvännen av Carl Tersmedens typ som en självklar sak framlysende uppfattningen av kungagunstens lycka quand même, blir år från år, allt efter som skandalen blir uppenbar, allt mera mån om att tillvarataga de förmåner, för vilka hon sålt sig. Bouppteckningens

silverserviser, juveler och jordagods vittna jämte mycket annat om att hon icke misräknat sig.

Hennes biograf har emellertid med ledning av gedigna källstudier vetat att sätta in hennes öde i den brokiga miljön, och skildringen blir ett tvärsnitt genom frihetstidens liv, som blottar många av vävnadens doldaste trådar. Fast Hedvig Taube inskränkt sitt politiska intresse till befodringsfrågor, blir hon dock en tid spelets bästa docka, då det gäller för hattpartiet att få kung Fredrik i sin hand. Talrika utdrag ur de hätska riksdagspamfletterna och ströskrifterna, ur prästeståndets diskussioner och förmaningstal ge känning av den uppagerade

stämning, som gjorde marken het under hennes fötter och tvang henne att tills vidare lämna huvudstaden. I verkningsfull kontrast till henne framstår den rakryggade och förgrämda drottningen med sin egendomliga blandning av storlaget och smått.

Berättelsen fortlöper ledigt och underhållande, i rask följd, och citaten ge tidsfärg utan att onödigt tynga. Det är knappast annat än ett visst överflöd av utropstecken, som skvallrar om någon bristande skolning av stilen.

SIGRID LEIJONHUFVUD.

Det andliga nutidsläget och kyrkan. Några inlägg 1—3. Svenska Andelsförbundet.

Denna bok framsprang ur en diskussion mellan personer ur vitt skilda läger. Dess sinsemellan så olika uttalanden väckte rörelse i vårt land, både gensvars- och motståndsrörelse. Dess uppkomsthistoria förde det goda med sig, att det ej blott var någon viss klick utan alla sorters folk som grep sig an med läsningen. Och så stort var meningsurvalet däri, att det närmast påminde om "Babels förbistring". Bokens väsentliga betydelse torde vara just denna, att de skilda lägrens människor helt plötsligt nödgades lyssna till andra stämmor än dem som de hört förkunna eller lamentera innanför den egna meningssgruppens kinesiska murar. Att vi genom boken verkligen skulle få ett tvärsnitt genom nutidens andeliv vore däremot långt ifrån berättigat att påstå, om ock ett sådant påstående vore ägnat att leda till en fruktansvärt allvarlig självbesinning.

Den uppsats, som genom sin skarpt markerade frontlinje blivit den i första delen framför andra uppmärksammade, är Em. Linderholms "Från dogmat till evangeliet". Den gjorde rent hus på allt det paradoxala i trosuttrycken, iv eklöst, rätlinjigt och övertygat. Och där var nog mängden som vid den storstädningen kände något av samma behagliga renlighetsförvissning som den klassiskt-höl-

ländske stadsbon, när hans gata och trottoar ligga skinande blanka och alla husväggar blivit skrapade från rök och lavar och annan tidernas inverkan. Så långt var allt gott och väl. Dogmat hade man kommit ifrån. Men när man satt och väntade på trons levande väsen, som skulle färdas fram på dessa rätlinjiga gator, då fick man också vänta! Renlighet är dock en härlig sak. Och det kan nog hända, att denna uppsats' värdesida blivit mera — och med orätt — angripen än dess brist på bärande innerlighet.

Om paradoxen, den i trons värld ofrånkomliga, gäller det, att den i ännu högre grad är av praktisk art än av teoretisk, ty den sammanhänger med en fullständig omvärdering av livet och livsvärdena. "Vad mig en vinning var, har jag räknat för skada", vad som fordom avskyddes som livsfientligt, det eftersträvas nu av själens hunger. För att den teoretiska paradoxen skall ha religiöst värde, måste den, i all sin yttre sällsamhet, verkligen ha kvar makten att spegla det inre livets praktiska paradox; den måste med andra ord verkligen säga något, såsom en fana säger något för den som vet att tolka färgerna (medan den ju eljest endast är en tyglapp).

Vad särskilt "jungfrufödelsen" beträffar, så har den i de frommas liv i själva verket framför allt haft praktisk betydelse. "Vad hjälper dig att ett Kristusbarn föddes i Betlehem, om det aldrig föddes i din egen själ" — så ungefär uttrycka sig mystikerna från skilda tider, skarpast kanske Angelus Silesius. (Även Geijer uttrycker sig på liknande sätt, i "Människans historia"). Huru någonting tillgick i det förflutna, alldeles utanför själens erfarenhet, det kan förvisso bli föremål för negerande eller accepterande omdömen ur den sorts "tro, som ock djävlar kunna hava" (Luther), nämligen förmodandets. Men betydelse för tros livet i religiös och inner-

lig mening får blott det eviga nu, där själen, "jungfrufödd", brister fram till nytt liv i ett människomedvetande och en stjärna lyser till över platsen, där barnet vilar. Psalmerna, de veta alltid reda på den saken. Så mynnar t. ex. Luthers jul- och jungfrufödelsepsalm till sist ut i anropet: "Gör dig ett tempel i mitt bröst!"

Antiken, dogmbildningens tid, var vida starkare i logik än i psykologi. Såsom bildningsströmmen från klarhetens folk gav de kristna satserna en idébälgning, som skarpt och tydligt avgränsade deras yttre form, så borde de nu i stället röntgenbelysas, så att vi få syn på deras psykologiska struktur. Det blir lönlöst både att sopa undan dem och krampaktigt teoretisera fast dem; vi komma ingen vart, förrän vi lärt oss genomlysa dem inifrån och flytta värdepunkten till dess rätta ställe, i själens eviga liv, där undret alltjämt upplåter sig. Därinne äro möjligheterna oändliga, och där torde ock nya uttryckssätt spränga sig fram, änskönt Apostolicums ärevördiga formel står som en gammal klockstapel, varifrån det ringts samman i århundraden, medan envar på sitt sätt lystrat till klangen och skarorna först i våra dagar börjat tänka, att där är en spricka i storklockan eller lillklockan eller i båda, eftersom klangen inte kan samla menigheten längre...

Det finns i andra och tredje delarna flera uppsatser, som erbjuda mycket av intresse — dit räknar jag kanske särskilt två till synes så vitt skilda uppsatser som Poul Bjerres och Axel Luttemans —, men jag skall vid dessa korta reflexioner endast dröja vid det inlägg, där jag tycker mig finna ett sådant genomlysningsförsök, som jag ovan antydde. Jag syftar på I. Oljelunds uppsats, "Till den stora omprövningen". Det är första gången jag för min del funnit så klart uttryckt huru den genomlevade vissheten om att människan är toppen på de organiska varelsernas utveck-

lingsträd mäktat utlösa en religiös övertygelse och en omätlig ansvarskänsla, så nära värdebesläktad med den som syndafallet och arvsyndsläran i generationer ha utlöst hos de djupast kristna. Människan ropar i båda fallen efter det ovanom henne är, i fasa för att förverka sina oändliga möjligheter som människa, och från sin tillämnade höjd sjunka djupare ned än någon annan varelse, som är till. I denna förnimmelse av det förfärande allvaret i en människas livsavgörande har författaren, utifrån den nya världsbilden, fått en brygga, som lärt honom förstå vad helvetesläran en gång betytt i själarnas värld. Den uttrycker det omätliga, metafysiska ansvaret vid att förverka sin tillvaro som människa. Och förf. frågar sig huruvida de nutida människorna, som i regel inte ha någon hjälp av helvetesläran, utan något slags översättning, än en gång skola få klart för sig, att religion är allvar. Författaren ställer sig icke på kristen ståndpunkt, så mycket märkligare är det, att han mäktat fullgöra en sådan genomlysning. Jag vet ingen teolog, som härvidlag förmått kritik och värdering på ett så djupgående sätt. Oljelunds inlägg synes mig — med de eventuella luckor i teologisk bildning, för vilka han i andra avseenden har övernog med kompensation! — vara det kanhända allra allvarligaste och mest besinningsväckande av alla inläggen.

EMILIA FOGELKLOU.

Vägarbetaren av *Michael Fairless*. Övers. av Hugo Hultenberg. J. A. Lindblads förlag.

Inledningen till boken lämnar några intressanta upplysningar om dess tillkomst och författaren. Vi få där veta att Michael Fairless är den pseudonym, under vilken en ung engelska, Margaret Fairless Barber, utfört några litterära arbeten, som vunnit en stor och tacksam publik. Under årtal fångslad vid sjukbädden, fann hon i författarskapet

en livsuppgift, som, även sedan hälsa och rörelseförmåga svikit, tillät henne att verka och tjäna. Endast några dagar sedan hon avslutat korrekturläsningen av sin sista bok, avled hon i sitt trettiofemte år hösten 1901, och först efter hennes död utgavs "The Roadmender", som nu under namn av "Vägarbetaren" överflyttats till svenska.

När man hör att originalet till denna bok under ett enda år gått ut i sex upplagor utan reklamens hjälp, att den ofta ses i handen på arbetare, som färdas med spårvagnen, och att den gjort sig förtjänt av namnet "allas bok", så undrar man, om man kan hoppas på en liknande framgång för dess svenska tolkning, och man frestas till det antagandet att de breda lagren hos oss — trots vår folkundervisning och våra bibliotek — knappast skola uppskatta den på samma sätt som den nation, där Ruskins ideella livsåskådning, med vilken "Vägarbetarens" levnadsvishet visar en påtaglig släktskap, trängt djupt ned i folkmedvetandet. Men kanske skall verkligheten komma alla sådana farhågor på skam. Visst är i alla händelser att boken har sin mission, kanske just hos oss och just nu, och att den skall komma att förvärva sig många vänner. Medan jag läst den, har jag flere gånger i själva uppfattningen av

livet och människorna funnit anknytningspunkter med en annan ganska olikartad svensk bok av nyaste datum: "Inger Skram". Båda dessa böckers innersta uppgift är att visa hur ett liv, som i yttre mening är fattigt och olyckligt, i kraft av andens frihet och rikedom kan lyftas upp över beroendet av de synliga tingen och bli av oskattbart värde. Båda visa ock hur horisonten vidgas och blicken fördjupas för den som i sanning börjat älska, ända tills ändlösa rymder öppna sig för det spanande ögat. "Vägarbetaren" är därtill skriven liksom på dödens tröskel, framför den hemlighetsfulla och löftesrika "vita porten", som fyller den lidande med bävande längtan, och det är kanske särskilt denna omständighet, som ger boken dess djupa allvar och blida klarhet.

Det är i sanning ett önskemål att "Vägarbetaren" i sin svenska dräkt måtte finna många och förstående läsare. Alldeles lättläst är den ej, ty stilen är ej fri från tyngd, och det kostar ibland en smula möda att intränga i forf:s tankegång. Men när man slutat boken, känner man att man är rikare än förr, att de inre livsvärdena framstå klarare och det oväsentliga i livet har vikit undan.

FANNY EKENSTIERNA.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 5:—, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: $\frac{1}{2}$ år kr. 6:—; $\frac{1}{4}$ år kr. 3:25; $\frac{1}{8}$ år kr. 1:75. Lösnummer 45 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan^{II}, Stockholm*. Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3*. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag*. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

KAFFE- OCH TĒSERVISER
STÖRSTA URVAL HOS

A/B. BRISING & FAGERSTRÖM
24 REGERINGSGATAN 24
STOCKHOLM

Ständig utställning av

Broderier och konsvävnader. Råd vid inredning av våningar.
Material och påbörjade arbeten. Atelieer för gobelinlagning.

A.-B. NORDISKA KOMPANIET, Textilavdelningen.
THYRA GRAFSTRÖM :: STOCKHOLM

H E M T R E V N A D

Praktisk tidning för hemmet utgiven av Fredrika Bremer-Förbundet.

Redaktör: *Fanny Ekenstierna.*

Utkommer under 1920 med 24 åttasidiga n:r. Prenumerationspris: helt år kr. 2:50, halvår kr. 1:40, kvartal kr. 0:80. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1917 kr. 2:— och för 1918 kr. 2:50 pr exemplar.

INNEHÅLL ✓

Diakonistyrelsens sociala kvinnokongress. Av *Ellen Kleman*.

Rösträttsföreningarnas centralstyrelsemöte.

Engelska och franska kvinnoprofiler. Av *Eva Fröberg*.

Kringblick.

Från Internationella konferensen av arbeterskor i Washington
1919. Av *Alma Sundquist*.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1920.

Notiser från bokvärlden.

EN EKONOMISK HUSMODER
BORTSLÖSAR ICKE I ONÖDAN

EN KRONA HIT...

EN KRONA DIT...

SVEA VÄXT

BLIVER — EN GÅNG PRÖVAT — SEDERMERA
HENNES FAVORITSMÖR.

Liksom även **SVEA GRÄDD**

för bordet, stekning och bakning.

Samma oöverträffade kvalité som före kristiden.